

สหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วไป

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสหกรณ์รูปหนึ่งในบรรดาสหกรณ์ที่ได้รับจดทะเบียน 6 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์การที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มที่มีความประสงค์จะรวมกลุ่มกันโดยหลักประชาธิปไตยเพื่อดำเนินธุรกิจในหมู่ผู้เป็นสมาชิก เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันเอง ในการแก้ไขปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจโดยเน้นการดำเนินธุรกิจประเภทธุรกิจ สหกรณ์ออมทรัพย์มีลักษณะพิเศษคือมีผู้ถือหุ้นในกิจการสหกรณ์เป็นบรรดาสมาชิก ผลประโยชน์ ผลกำไรทั้งปวง แบ่งสรรปันส่วนไปสู่สมาชิกทั้งโดยตรงและทางอ้อมในรูปของเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน ทุนสาธารณประโยชน์ ทุนการศึกษาบุตรและสมาชิก และเงินทุนสงเคราะห์สำหรับสมาชิกและครอบครัว ปัจจุบันมีสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วประเทศ 272 แห่ง

2.1 ประวัติความเป็นมาของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นสหกรณ์ในอีกรูปแบบหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ในด้านการส่งเสริมการออมทรัพย์เป็นหลักสำคัญและในด้านการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิกที่ดำเนินอาชีพเดียวกันหรือเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและทางการเงินในหมู่สมาชิก เมื่อเป็นเช่นนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยจึงอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) สหกรณ์ออมทรัพย์ในองค์การหรือในหน่วยงาน ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งโดยยึดหลักอาชีพของผู้เป็นสมาชิก กล่าวคือบรรดาสมาชิกมีอาชีพอยู่ในองค์การหรือในหน่วยงานเดียวกัน เช่น ข้าราชการหรือผู้ที่ทำงานอยู่ในองค์การหรือในหน่วยงานสังกัดเดียวกัน ซึ่งมีฐานะทางการเงินมั่นคงและมีระเบียบวินัยอันดี รวมทั้งมีเงินรายได้ประจำอยู่ด้วย อาจจะเป็นองค์การรัฐวิสาหกิจหรือองค์การเอกชนหรือหน่วยงานราชการก็ได้ ในปัจจุบันมีสหกรณ์ออมทรัพย์ประเภทนี้มีจำนวนมากที่สุด

(2) สหกรณ์ออมทรัพย์ในชุมชน ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดขึ้นโดยยึดหลักขอบเขตพื้นที่อยู่อาศัยของผู้เป็นสมาชิกในชุมชนหนึ่ง ๆ สหกรณ์ออมทรัพย์ประเภทนี้รับสมาชิกโดยไม่จำกัดอาชีพ ในปัจจุบันนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ประเภทนี้กำลังได้รับความนิยม

2.2 วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

วัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ออมทรัพย์โดยทั่วไปสามารถจำแนกได้ 3 ประการดังนี้

(1) ส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์ โดยช่วยให้สามารถส่งวนรายได้ส่วนหนึ่ง ของตนไว้ในหนทางของการออมทรัพย์ที่มั่นคงและปลอดภัยโดยได้รับผลตอบแทนตามสมควรในรูปของอัตราดอกเบี้ยในกรณีฝากเงินไว้กับสหกรณ์ออมทรัพย์และในรูปของเงินปันผลในกรณีถือหุ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์

(2) เป็นการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการจัดให้มีเงินกู้สำหรับสมาชิกตามข้อกำหนดที่เหมาะสมและเสียค่าตอบแทนในการกู้ยืมเงินตามสมควร

(3) เป็นการให้บริการแก่สมาชิก โดยอาศัยหลักความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ เป็นกิจการที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไรในกรณีที่ดำเนินกิจการมีกำไรก็จะเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกทำกับสหกรณ์ของตนรวมทั้งการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และทางการเงินให้แก่สมาชิก

2.3 ผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์การหนึ่งซึ่งไม่ใช่สถาบันสินเชื่อ ไม่ใช่ธนาคาร ไม่ใช่องค์การการกุศล แต่สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันที่ผู้มีรายได้ประจำได้สมัครใจร่วมกันจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายสหกรณ์ เพื่อแสวงหาทางช่วยตัวเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก ฉะนั้นผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากสหกรณ์ออมทรัพย์จึงมีดังต่อไปนี้

(1) การออมทรัพย์

สมาชิกจะออมทรัพย์ในรูปการซื้อหุ้นเป็นเงินรายเดือนตามกำลังทรัพย์ของสมาชิกในช่วงการสะสมนั้น แต่ปีจะได้รับเงินปันผลตามมูลค่าหุ้นในอัตราเช่นเดียวกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร เมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิกก็สามารถมีเงินออมเป็นก้อนสำหรับการใช้จ่ายต่อไป

(2) การกู้ยืมเงิน

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 6 เดือนก็จะได้รับสิทธิในการกู้ยืมเงิน เมื่อประสบปัญหาทางการเงินหรือมีเหตุฉุกเฉิน สมาชิกสามารถยืมกู้เงินประเภทต่าง ๆ คือ เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน เงินกู้สามัญ และเงินกู้พิเศษเพื่อซื้อที่ดิน บ้าน หรือลงทุนโดยเสียดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราไม่เกินร้อยละ 15 หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือน ในขณะที่ทางสถาบันการเงินอื่น ๆ คิดดอกเบี้ยเงินกู้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 16

(3) เงินเฉลี่ยกำไรคืน

สมาชิกผู้ที่จะได้รับเงินเฉลี่ยกำไรตอบแทนเมื่อสหกรณ์ดำเนินงานจนมีผลกำไร อันจะช่วยลดภาระดอกเบี้ยเงินกู้ซึ่งต่ำกว่าท้องตลาดแล้วให้ต่ำลงไปอีก

(4) ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกู้ยืมเงิน

ในกรณีการทำสัญญาเงินกู้ประเภทต่าง ๆ นั้นโดยเฉพาะการกู้พิเศษ ซึ่งต้องมีการนำเอาหลักทรัพย์มาค้ำประกัน ฉะนั้น สมาชิกไม่ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายเหล่านี้ โดยจะได้รับผลประโยชน์จากการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์

(5) การใช้บริการรับฝากเงิน

สมาชิกสามารถใช้บริการรับฝากเงินของสหกรณ์ได้สะดวกเช่นเดียวกับระบบธนาคารโดยมีบริการเงินฝากทั้งประเภทสะสมทรัพย์และประจำรวมถึงการรับฝากเช็คและตราฟิวเจอร์ โดยสมาชิกจะได้รับดอกเบี้ยตอบแทนในอัตราเช่นเดียวกับการใช้บริการเงินฝากของธนาคารพาณิชย์

(6) เงินปันผลตามหุ้น

จากหลักการช่วยเหลือกันและกันของสมาชิก เงินปันผลได้รับยกเว้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ในส่วนนี้

(7) เป็นเจ้าของกิจการ

โดยหลักการสมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของกิจการของสหกรณ์มีสิทธิเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีส่วนในการเงินแตกต่างกันอย่างไรก็ตามสมาชิกทุกคนสามารถใช้อิทธิพลของตนในการสมัครหรือเลือกตัวแทนของตนเข้าเป็นผู้ดำเนินการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ได้

(8) ได้รับความอุดหนุนการศึกษาบุตร

เพื่อเป็นการช่วยเหลือบุตรสมาชิก สหกรณ์ได้จัดสรรกำไรสุทธิแต่ละปีประมาณร้อยละ 10 หรือมากกว่าเป็นทุนอุดหนุนการศึกษา นับเป็นประโยชน์อย่างมากแก่สมาชิก

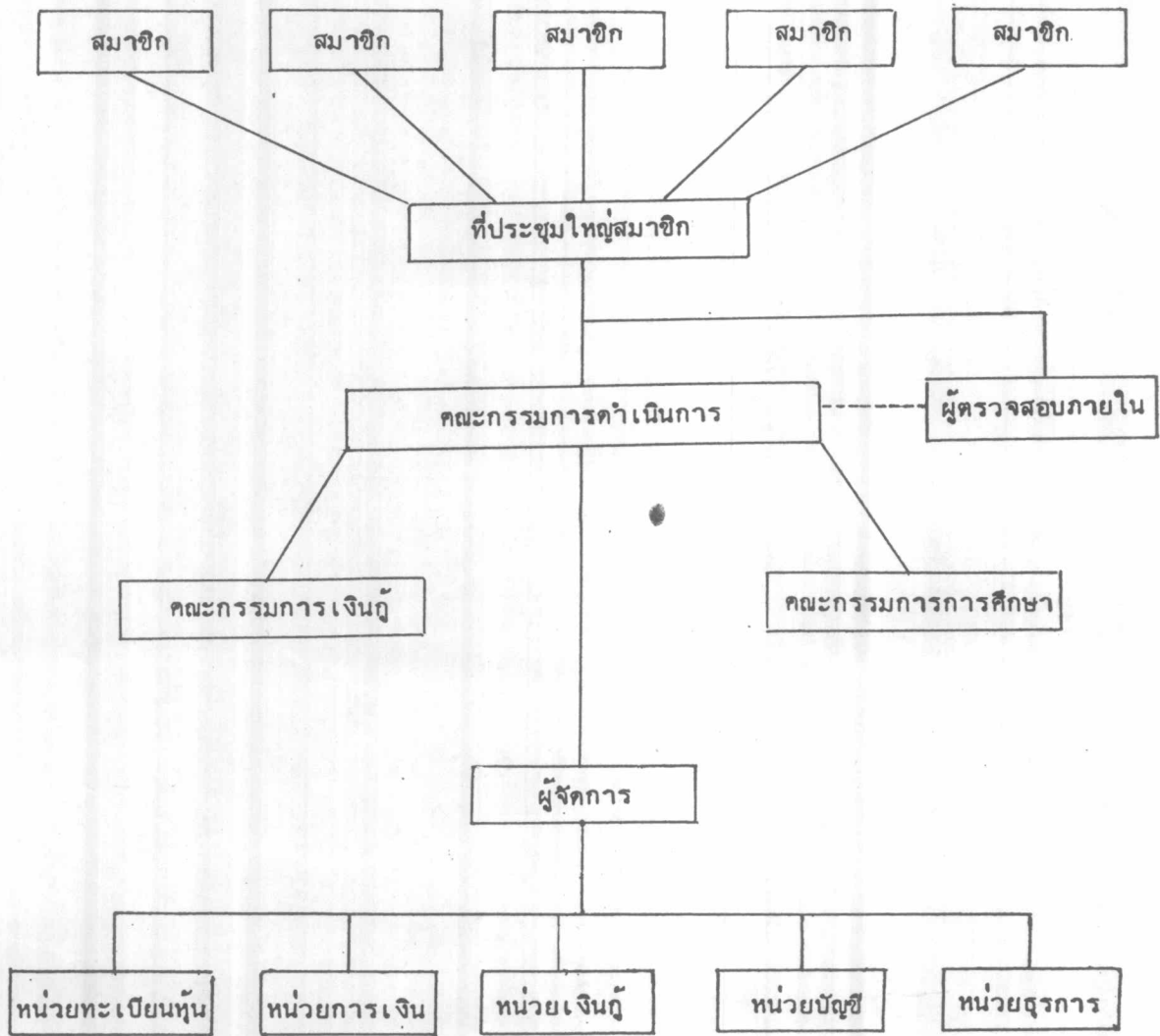
(9) ได้รับความสวัสดิการสงเคราะห์

เมื่อสมาชิกหรือคู่สมรส และบุตรเสียชีวิต หรือประสบภัยพิบัติ เช่น อัคคีภัย จะได้รับการสงเคราะห์จากสหกรณ์ออมทรัพย์

2.4 การคุ้มครองการภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์

การคุ้มครองการภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์มีบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานสหกรณ์อยู่ 4 ฝ่ายด้วยกันคือ

1) ที่ประชุมใหญ่สมาชิก เป็นองค์การที่ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมดของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ๆ และมีอำนาจสูงสุดในสหกรณ์ สมาชิกทุกคนมีโอกาสเสมอกันทั้งหมดในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาของสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วยกันตามหลักสมาชิกหนึ่งคนมีสิทธิออกเสียงได้เพียงหนึ่งเสียง และโดยถือเสียงส่วนมากเป็นใหญ่ในการตัดสินใจปัญหาข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นหลักมาตรฐานเพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตามซึ่งกำหนดขึ้นโดยที่ประชุมใหญ่นั้นจะต้องได้รับการจดทะเบียนจากนายทะเบียนสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ส่งเสริมและควบคุมสหกรณ์ออมทรัพย์ให้ดำเนินงานตามกฎหมาย

รูปที่ 2.1 แผนภูมิแสดงการจัดรูปองค์การและการแบ่งงานภายในสหกรณ์ออมทรัพย์

2) คณะกรรมการดำเนินการ เป็นคณะบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินงาน สหกรณ์ตามนโยบายที่ที่ประชุมใหญ่สมาชิกกำหนดขึ้นและเป็นผู้มีภาระหน้าที่ในการสร้างความเป็น อกแผ่นมั่นคงให้แก่สหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ๆ คณะกรรมการดำเนินการ ประกอบด้วยกรรมการระหว่าง 9 - 20 คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่เป็นผู้เลือกตั้งจากบรรดาสมาชิกสหกรณ์ และอยู่ในตำแหน่งโดย ปกติทั่วไปคราวละ 1 ปี คณะกรรมการดำเนินการทำหน้าที่บริหารงานต่าง ๆ ของสหกรณ์- ออมทรัพย์แทนสมาชิกตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับได้แก่ กำหนดแผนปฏิบัติงาน การรับสมาชิกใหม่ และให้สมาชิกออกจากสหกรณ์ออมทรัพย์ การส่งเสริมการออมทรัพย์ การจัดบริการอื่น ๆ ตลอดจนควบคุมดูแลกิจการโดยทั่วไปของสหกรณ์ออมทรัพย์ คณะกรรมการดำเนินการจะต้อง ประชุมกันอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คณะกรรมการดำเนินการอาจเลือกตั้ง ในระหว่างกันเองเป็นกรรมการต่าง ๆ 2 คณะคือ

(1) คณะกรรมการเงินกู้ ซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณาให้เงินกู้ทุกประเภทแก่ สมาชิก รับฟังข้อคิดเห็นของสมาชิกในเรื่องเกี่ยวกับการให้เงินกู้ รายงานผลการพิจารณาให้ เงินกู้ และการไม่ให้เงินกู้แก่สมาชิก ต่อคณะกรรมการดำเนินการเป็นประจำทุกเดือน หรือ ทุกครั้งที่มีการประชุม อย่างไรก็ตามทางปฏิบัติแล้วคณะกรรมการดำเนินการจะมอบหน้าที่ เฉพาะการให้เงินกู้สำมัญเท่านั้นให้คณะกรรมการเงินกู้พิจารณา แล้วนำเสนอคณะกรรมการ ดำเนินการทราบ

(2) คณะกรรมการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิก และผู้ที่สนใจในกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมทั้งทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์หาผู้สมัครเข้า เป็น สมาชิก เยี่ยมเยียนสมาชิก ศึกษาและติดตามข่าวความเคลื่อนไหวของสหกรณ์อื่นในและนอก ประเทศ แล้วรายงานให้คณะกรรมการดำเนินการทราบ

3) ผู้ตรวจสอบกิจการ ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบงานภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์ เช่น ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการดำเนินการ และของพนักงานของสหกรณ์- ออมทรัพย์ รวมทั้งตรวจสอบการเงินและบัญชีต่าง ๆ ของสหกรณ์ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงาน

ของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นไปโดยเรียบร้อย ผู้ตรวจสอบกิจการนี้เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งโดยที่ประชุมใหญ่ มีจำนวนอย่างน้อยคนหนึ่ง และจะเป็นกรรมการหรือพนักงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในเวลาเดียวกับที่เป็นผู้ตรวจสอบกิจการไม่ได้

4) ผู้จัดการ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำอันเป็นสายงานด้านการจัดการธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้เป็นที่เรียบร้อยและเป็นปัจจุบัน คณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้คัดเลือกผู้จัดการและพนักงานอื่น ๆ มาปฏิบัติงานตามระเบียบซึ่งได้วางไว้ ผู้จัดการเป็นพนักงานอาวุโสและมีหน้าที่บังคับบัญชาพนักงานอื่น ๆ ของสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วย

2.5 การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นองค์การที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่ผู้เป็นสมาชิก ในการแก้ไขปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจโดยเป็นการดำเนินธุรกิจประเภทธุรกิจ ด้วยเหตุนี้เอง ธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์จึงมีอยู่ในเรื่องเหล่านี้คือ

2.5.1 การส่งเสริมการเก็บออมทรัพย์ โดยวิธีการกำหนดให้สมาชิกถือหุ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นรายเดือน จำนวนเงินมากน้อยตามส่วนแห่งรายได้ของแต่ละคน คือ ตั้งแต่รายละ 20 บาท ต่อเดือนถึงรายละ 200 บาท ต่อเดือน หรือมากกว่านั้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของค่าหุ้นทั้งหมด เงินนี้ก็คือเงินออมของสมาชิก สหกรณ์จะคิดเงินปันผลให้ในอัตราไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี เงินค่าหุ้นนี้สมาชิกจะขอถอนไปใช้บางส่วน หรือทั้งหมดไม่ได้ ตราบเท่าที่ยังเป็นสมาชิกอยู่

2.5.2 ธุรกิจการรับฝากเงิน ซึ่งเป็นวิธีการส่งเสริมการออมทรัพย์ในสหกรณ์ออมทรัพย์วิธีหนึ่ง โดยการเชิญชวนให้สมาชิกมาฝากเงินไว้กับสหกรณ์ให้มากขึ้น สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถรับเงินฝากได้ 2 ประเภทคือ

(1) เงินฝากออมทรัพย์ สมาชิกที่ขอเปิดบัญชีฝากเงินประเภทนี้อาจทำการฝากเงินรายย่อยเพื่อสะสมไว้ซึ่งจะฝากเพิ่มขึ้นเมื่อใดเป็นจำนวนเงินเท่าใดก็ได้เสมอ และจะถอนคืนเมื่อใดเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ โดยไม่ต้องบอกล่วงหน้าสหกรณ์จะคิดดอกเบี้ยเงินฝาก

ประเภทนี้ให้อัตราร้อยละ 8 ต่อปี

(2) เงินฝากประจำ สลากที่ขอเปิดบัญชีฝากเงินประเภทนี้ จะต้องฝากเป็นระยะเวลา เช่น สามเดือน หกเดือน หรือหนึ่งปี เป็นต้น และจะขอยกถอนคืนได้ก็ต่อเมื่อครบระยะเวลาตามที่ได้ตกลงไว้ สหกรณ์จะคิดดอกเบี้ยเงินฝากประเภทนี้ให้อัตราที่แตกต่างกันตามระยะเวลาที่ฝากคือ

<u>ระยะเวลาที่ฝาก</u>	<u>อัตราดอกเบี้ย</u>
ไม่น้อยกว่า 3 เดือน	ร้อยละ 9 ต่อปี
ไม่น้อยกว่า 6 เดือน	ร้อยละ 10 ต่อปี
ไม่น้อยกว่า 12 เดือน	ร้อยละ 12 ต่อปี

2.5.3 การให้บริการด้านเงินกู้ แม้ว่า การให้บริการด้านเงินกู้ในสหกรณ์ออมทรัพย์ จะถือว่าเป็นธุรกิจขึ้นรองก็ตามแต่เมื่อคำนึงถึงความจำเป็นของสมาชิกที่มีความเดือดร้อนและต้องการใช้เงิน สหกรณ์จึงต้องกำหนดเงื่อนไขในการกู้เงินไว้อย่างรัดกุมรวมทั้งความมุ่งหมายหลักประกัน และการชำระหนี้

(1) เงินกู้สามัญ เป็นเงินกู้ที่ใช้บุคคล และ/หรือ สหกรณ์พยานค้าประกัน สหกรณ์ออมทรัพย์จะกำหนดวงเงินขึ้นสูงไว้จำนวนหนึ่งและกำหนดเงื่อนไขไว้ตามความเหมาะสม

(2) เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน เป็นเงินกู้ระยะเวลาสั้นและเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากนักเช่นไม่เกิน 2,000 บาท เป็นต้น บางสหกรณ์เรียกว่า เงินกู้ไม่มีการค้าประกัน และต้องส่งใช้คืนเงินกู้พร้อมด้วยดอกเบี้ยในระยะเวลาอันสั้น

(3) เงินกู้พิเศษ เงินกู้ประเภทนี้จะมีในสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีฐานะมั่นคงแล้ว เพื่อส่งเสริมฐานะของสมาชิกให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น เงินกู้ประเภทนี้มีเงื่อนไขพิเศษและวงเงินให้กู้ก็มากกว่าเงินกู้ประเภทอื่น

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ประเภทนี้สหกรณ์ออมทรัพย์คิดในอัตราไม่เกิน ร้อยละ 15 ต่อปี

2.5.4 การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เมื่อสิ้นปีทางบัญชี และได้งบบัญชี โดยหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมทั้งค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินแล้ว หากหลักทรัพย์ยังมีกำไรสุทธิก็จะจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์ คือ

- (1) เป็นเงินสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ
- (2) เป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิ แต่ต้องไม่เกิน 5,000 บาท กำไรสุทธิที่เหลือจากการจัดสรรตาม (1) และ (2) นี้แล้วที่ประชุมใหญ่อาจจัดสรรได้ดังต่อไปนี้
- (3) จ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว ตามที่กำหนดในข้อบังคับแต่ต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์กำหนด
- (4) จ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนจำนวนรวมของดอกเบี้ยที่สมาชิกได้จ่ายให้แก่สหกรณ์ออมทรัพย์ในระหว่างปี
- (5) จ่ายเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการและพนักงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ
- (6) จ่ายเป็นทุนสะสมไว้ เพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดของสหกรณ์ออมทรัพย์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ เช่น ทุนรักษาระดับอัตรา เงินปันผลและทุนสาธารณประโยชน์ เป็นต้น